

Nya regler om skälig ersättning vid upphovsrättsliga överlåtelse

25 januari 2023

Den 1 januari 2023 trädde lagändringar i den svenska Upphovsrättslagen (SFS 1960:729) föranledda av EU-direktivet om upphovsrätten på den digitala inre marknaden i kraft. Ändringarna innebär bland annat inskränkningar i upphovsrätten till förmån för forsknings- och undervisningsändamål, starkare rättigheter för framställare av presspublikationer, ökat ansvar för plattformsägare och nya regler kring upphovsrättsliga överlåtelse. Den här artikeln fokuserar på de nya reglerna kring upphovsrättsliga överlåtelse, nämligen upphovsmannens rätt till skälig ersättning, information om nyttjande och hävningsrätt. Dessa regler gäller alla typer av upphovsrättsligt skyddade verk utom datorprogram.

En generell regel om skälig ersättning för upphovsrättsliga verk har tidigare saknats i Upphovsrättslagen. Den enda möjligheten att jämka äldre avtal har därmed varit att använda 36 § Avtalslagen, en möjlighet som sällan utnyttjats. De regler som träder i kraft betydligt längre. Upphovsmannen ska när han överlåter rätten till någon som avser utnyttja rätten i förvärvsverksamhet ha rätt till skälig ersättning.

Dessutom införs en lagregel som säger att om ersättningen senare skulle visa sig oproportionerligt låg i förhållande till förvärvarens intäkter från utnyttjandet av verket har upphovsmannen rätt till ytterligare ersättning. Regeln tar sikte på situationer som uppkommit efter avtalets ingående som till exempel att verket blivit kommersiellt framgångsrikt. Bestämmelsen om rätt till ytterligare ersättning gäller avtal som tecknats tjugo år bakåt i tiden. Regeln är också tillämplig på företag och organisationer som senare förvärvat upphovsrätten.

Båda bestämmelserna är tvingande. Vidare ska upphovsmannen ha rätt till årlig, relevant och uttömmande information på vilka sätt verket har utnyttjats, samtliga intäkter som förvärvaren har haft från utnyttjandet och den ersättning som upphovsmannen har rätt till. Ovanstående ska gälla om den överenskomna ersättningen är beroende av i vilken omfattning verket utnyttjas.

Ytterligare en ny regel som införts är en generell rätt till hävning av avtal om nyttjande om upphovsrättsligt skyddade verk i fall där verken inte har nyttjats inom rimlig tid. Tidigare har det funnits specifika sådana regler inom vissa områden inom upphovsrätten men inget generellt nyttjandekrav. Det finns dock vissa lätttnadsregler till förmån för nyttjanderättsinnehavaren som att avtal inte går att häva om anledningen till nyttjandet inte skett ligger utanför för förvärvarens kontroll.

Lagändringarna fick inte helt förvånande ett blandat mottagande. Upphovsmannaorganisationerna har propagerat för mer långtgående regler till förmån för upphovsmännen medan upphovsmännens motparter ansåg att implementeringsförslaget gick för långt när det gäller reglerna kring skälig ersättning till upphovsmännen.

En reflektion från ett praktiskt perspektiv är att lagändringarna kan få långtgående följder för företag som förvärvat och kommersialiserar upphovsrätt. Det gäller i synnerhet företag som har affärsmodeller som bygger på engångsersättningar eftersom förslaget innebär att det finns en ökad risk för att upphovsmän på lång sikt anser ersättningen oproportionerligt låg. Vår rekommendation är därför att företag som kommersialiserar upphovsrättsliga verk och som har haft engångsersättningar som ersättningsmodell bör se över sina avtal.

Författare

Magdalena Jerner
Senior Associate
+46 734 15 24 08
magdalena.jerner@gda.se